

(Red Thread'e yazılmış görsel bir makaleden alıntılar: İngilizce multimedya versiyon için: Networkfailure.net/dispossession-by-numbers-2017. İngilizce tam metni ekli pdf dosyasından okuyabilirsiniz).

(10) – DERİNLİK VE BORÇ

Geçen yılın Temmuz ayında, “kriz”in dünya ölçeğinde kemer sıkma rejimine yol açışının 10. yılı doldu. Eylül’de ise *akıllı telefon* kavramının dünyaya 10 yıl önce sunulmuş olduğu duyuruldu. Bu on yılın sonu, farklı boyutlarda dikdörtgenlerin her yanı sarmasına ve refahın gerilemesine sahne oldu; bu aynı zamanda yeni bir neslin tamamının da *farklı bir toplumsal ufuk* altında oluştuğu anlamına geliyor. Günümüzde, *özgürlük, eşitlik ve devrim* gibi kelimeler çok başka anlamlar taşımaya başladı. Başka bir şey ya da başka biri tarafından rehin alınmamış kimse ve hiçbir şey kalmadı ve bu çember artık tamamlanmış gibi görünüyor. (Devamı)

(11)’e GİT

Yapay Zekâ (AI) nın, Küresel Kemer Sıkma Rejimi esnasında ortaya çıkışıyla ilgili ihtilaf, tam anlamıyla *affalattıydı*: insanlara daha fazla kesintinin zorunlu olduğu söylenirken – Kemer Sıkma’ya devam edilmesi *zorunlu* çünkü *herkese yetecek kadar* yok – bir yandan da bir kategori olarak işlerin, çalışmanın, hızla geçerliliğini yitireceği, çünkü yeni makinelerin insanların yapabileceğinden *daha fazlasını, daha hızlı ve daha ucuz*a üretebileceğinden bahsediliyor. (Devamı)

(90) PERSPEKTİFLER / İHTİMALLER

Artık bütün zamanlar “gerçek-zaman”. Zamanın bu çeşit bükülmesinin, bütün küresel mekanı *burası* - tabloleştirilip sunulmuş, hazır ve emre amade - olarak tanımlayan mekansal yönelimden ayırt edilemeyeceğini kabul ediyoruz. Böyle bir mesafesiz “süper şimdi”de, bu karşılıklı olarak birbirini güçlendiren mekanizmalar, “somut bir durumun somut bir analizi”ne ulaşmayı amaçlayan girişimleri peşinen engelliyor. Bu tip, tüm gerçekliği tek bir noktaya yoğunlaştıran algı teknolojisinin erken dönemlerinde bile, 90 yıl önce, Walter Benjamin şöyle yazıyordu: “Eleştiri doğru mesafe alma meselesidir. Perspektiflerin ve ihtimallerin geçerli olduğu bir dünyada rahatça var olabiliyordu ve bir görüş noktası belirlemek mümkündü.” (Devamı)

(600 MİLYAR)

Kemer sıkma, kimi tarihsel ikilemlerin ve zorlukların tanınma ve anlaşılma biçimlerindeki çeşitli dramatik kaymaları *normalize etti*. 10 yıllık refah ve kültür, siyaset ve “gerçeklik” kaybının, sistemsal *herşeyden yoksun bırakılmanın* ardından, bir paradigma değişimi oldu. Şimdiki paradigma ise çoğunlukla Evrensel Temel Gelir (Universal Basic Income) olarak bahsedilen konunun çeşitli olası uygulamalarını belirleyen toplumsal eşitlik(eşitsizlik) değil, otomasyon ve otomatizasyon. Bu değişimin karşılığında teknoloji de insanlara ait bilgileri her zamankinden daha hızlı ve etkili şekilde ele geçirme yollarını sunacak; Apple’ın 2017’de çıkardığı yeni mikroçip “saniyede 600 milyar işlem” yapma kapasitesine sahip ve “yapay zeka iş yüklerini idare etmek üzere özel olarak üretilmiş”. Bu yapay zeka (AI) 600 milyar işlemle çalışıyor, sadece şimdilik. (Devamı)

(30) TİNSEL DEVRİM

Son zamanlarda Vilém Flusser’in çalışmalarına ve yeni medya teknolojilerinin gelişimiyle toplumun dönüşümü üzerine gözlemlerine, tazelenmiş bir ilgi oluştu. 30 yıl önce, Flusser’e göre “kalkülüsün söylemin ikâmesi olduğu” gayet aşıkardı ve bu tespit günümüzdeki eleştirinin yapısal kapasitesizliğini de açıklayabilir. Flusser ayrıca maddesiz olanın – *tinsel* – devrimini de ihtimal dahilinde görmüştü. (Devamı)

(10) SOĞURMA / MASSETME

Alexander Galloway ve Eugene Thacker'ın kaleme aldığı “siyasi bir program olarak [...] iletişim protokolleri, muhafazakâr massetme teknolojileridir. Liberali muhakazakâra dönüştürme/tercüme etmeye yarayan algoritmalarıdır. Ve bugün dünyanın evrensel iletişim protokollerini benimseme süreci tamamlanmak üzeredir [...]” cümlelerinin üzerinden tam 10 yıl geçti. McKenzie Wark'ın da birkaç sene öncesinin perspektifinden gözlemlemiş olabileceği gibi mesele “bütün kültürü biz, bütün geliri onlar alıyor” değil artık; durum hem geliri ve hem de kültürü ele geçirdikleri bir noktaya tırmandı. ([Devamı](#))

(40) YÜKSEK HIZLI MORONLAR, AMA YİNE DE MORONLAR

Arthur C. Clarke “2001: Bir Uzay Destanı”nda, HAL 9000 isimli bilgisayarı hikâyenin ana karakterlerinden biri olarak sunar ve yaratıcılarının çatışan çıkarlarını yansıtan ikonik makine deliliği imgesini yaratır (bu imge insanların karmakarışık, ikircikli dünyasında *şuuru ikame edebilecek hiçbir mantık olamayacağı* imasını da taşır). 1978 perspektifinden bakan Clarke'a göre Yapay Zekâ “[bir gün] bizi geçecek ve bizden çok daha zeki olacaktır.” Ayrıca zamanın en gelişmiş bilgisayarlarını da “yüksek hızlı moronlar” olarak tanımlamıştır. ([Devamı](#))

(60000+) KARA KUTU

“Elle yapıldıkları dönemde, hesaplamaların insanî ölçekte uygulanabilir olması gerekiyordu” ama “bilgisayarların icadıyla artık 60000 basamaklı sayılarla işlem yapmak mümkün hale geldi ve makine zaman fonksiyonu tek sınırlayıcı faktör olarak kaldı.” Ama sonra başka bir kısıtlama ortaya çıktı: böyle bir hız ve işlem kapsamı, karmaşık bilgisayar algoritmasının *kara kutusu* içinde hiçbir insanın hareket edemeyeceği anlamına geliyordu. ([Devamı](#))

(0 ve 1 ARASINDA)

Belgelenmiş hemen her şeyde olduğu gibi, Yapay Zekâ'nın güncel tasavvurunun ortaya çıkışını, Yapay Zekâ'nın bugün yürürlükte olan belirli bir türünü şekillendiren bazı *tezlerin* ardılığı ve katmanlaşması üzerinden gözlemek mümkün. Ancak bugün böyle bir tarihselleştirmeyi önermek aynı zamanda başka bir zaman çizelgesi – “hikâyenin bütünü”nü anlatan veya anlatamayan - kurmak ve incelemek anlamına gelir. Özellikle de 1980'lerden bu yana hiçbir şeyin bütün olarak algılanamadığı düşünüldüğünde... Bu *tam ve eksiksiz olma* sorusu Alan Turing'in ufuk açıcı “Hesaplanabilir Sayılar: Karar Verme Probleminin bir Uygulaması” (1936) başlıklı makalesindeki meselelerinden birini oluşturur ve Claude Shannon'un “Röle ve Anahtarlama Devrelerinin Sembolik Analizleri” (1938) çalışmasıyla birlikte bilgisayar biliminin gelişmesindeki en önemli tezler olarak kabul edilirler. Ancak bu özel zaman çizelgesinin meselesi, “bir düşünme platformu” olarak bilgisayarlar değil AI'nın bir düşünüş tasavvuru olarak gelişimi ise, o zaman bu iki yazarın sadece on yıl sonra Yapay Zekâ'nın güncel anlamını belirleyecek yapı ve çerçeveyi başka iki metinle önerdiği görülür. ([Devamı](#))

(70) (ŞEFFAF) KUTUDAKİ GÜVERCİN

1948'de Shannon'un iletişim teorisiyle kesişecek daha önemli şeyler olacaktı: Norbert Wiener “Hayvanlarda ve Makinelerde Sibernetik veya Kontrol ve İletişim” kitabında *sibernetik* terimini ve prensibini ortaya attı. Harvard Üniversitesi'nde davranışsal psikolog B.F. Skinner “Sözel Davranış” alanındaki araştırmasını yayınladı. Derslerinde ve ardından gelen kitapta anlatılan *Sözel Davranış* prensipleri daha sonraları bugün AI denilen mefhumun asli unsurlarının bir kısmı olarak benimsendi. Fakat bu benimsenme birkaç on yıllık karşı çıkışın ardından, Skinner'ın tahmin edeceğinden farklı sebeplerden oldu. ([Devamı](#))

WALDEN İKİ BİN ONYEDİ / BİNDOKUZYÜZ SEKSENDÖRT

Skinner'ın bilimsel yazıları *radikal davranışçılık* metot ve mantığının taslağını sunarken, dünya görüşünü – ve insanlığa bakışını - tamamlayan uygulama felsefesi de edebi yapıtlarından geldi. 1948 yılında, “Sözel Davranış”ı dersler halinde sunuşuna paralel olarak B.F. Skinner ütöpik romanı *Walden İki*'yi yayınladı. Roman, belirli bir *pedagoji*, “kültürel mühendislik” ve güçlü müştereklik biçiminde uygulanan, *pekiştirilen davranış* prensiplerine dayalı bir toplum vizyonu öne sürer. [...] *Bilim-olarak- Sözel Davranış* “bilimsel olmama” iddiasıyla karşılaşırken, *politik- program-olarak-Walden İki*'nin alımlanması da sadece teknolojik değil kültürel alanda da çağdaşlık fenomeni olacak bir durumun işaretini verir. Romandaki anlatı, beyanı ve yapısıyla ütöpiktir, buna rağmen distopik olarak *algılanmıştır*. (Devamı)

(30) “İMAL EDİLMİŞ DEVRİM”

Noam Chomsky, kendi *üretici dönüşümsel gramer* teorisini (*Sözdizimsel Yapılar*, 1957) henüz yayınlamış genç bir dilbilimci olarak, “paketin bütünü”ne karşı çıktı ve eleştirisini Skinner'ın bilimine yoğunlaştırmayı tercih etti. 1959 tarihli “B.F. Skinner'ın Sözel Davranış”ı hakkında bir değerlendirme” makalesi sadece kitap için değil, bir disiplin olarak davranışçılık için de “yıkıcı” olarak tanımlandı: daha sonra Skinner'ın da kabul ettiği gibi, değerlendirme yazısı “kitabın kendisinden daha meşhur” oldu. Bu mevzu hâlâ - ya da özellikle şimdilerde – oldukça hararetli tartışmaların merkezinde. [...] Ancak yeterli “bilek gücü”nün, İşlemci Gücünün artışı ve Büyük Veri olarak adlandırılacak kritik kütlelerin birikimi şeklinde gelişile, 1980'lerin sonlarından beri Sinir Ağları (Neural Networks) ve Makine Öğrenmesi'nin (Machine Learning) istatistiksel, olasılığa dayalı ve diğer “oto-sihirli” olanaklarını araştırmaya evrilen algoritmalarla birlikte, Claude Shannon'ın - kendi teorisinin fazla kullanıldığı ve istismar edildiği yönündeki uyarılarına kulak asmaksızın - iletişim konseptinin, Turing'in zekâyı yeniden tanımlaması ve Skinner'ın insanlık hakkındaki görüşleriyle birlikte uygulanışı, bugün Yapay Zekâ (AI) denen şeyi büyük ölçüde etkilemiştir. (Devamı)

(03) – SIKICI BİR DEVRİM

Belli ki AI'dan fazlaca bir gösteri beklememeye gerek yok. Randıman, hız, maliyet verimliliği beklenebilir; evet. *Wired* dergisinde üç yıl önce yayınlanan önemli makalesinde teknolojist ve yazar Kevin Kelly şöyle diyordu: “Ufuktaki AI daha ziyade Amazon Web servisine benziyor – ucuz, güvenilir, her şeyin gerisinde işleyen sanayi sınıfı dijital beceri. Bütün hizmetler gibi, interneti, küresel ekonomiyi ve medeniyeti dönüştürüyor olsa da AI da son derece sıkıcı.” (Bu düşüncesini de ilginç bir cümleyle ifade ediyordu: “bu ortak hizmet size istediğiniz kadar IQ servis edecek ama ihtiyacınızdan fazlasını değil.”) Görünürde rahatlatıcı bir genel her zamanki-ilerleme resmi, sadece şimdi daha hızlı, daha ucuz, daha iyi. Fakat günümüzde birçok soruyu yüzeye çıkarıyor. (Devamı)

(1+1)

Kâr sağlayıcı yeni mekanizmalar piyasa rekabet yapısı içine sokulduğunda hangi firma bunları kullanmamayı göze alabilir?

Gizemli algoritmik yargıcın verdiği hapis cezalarına benzer bir şekilde, bunun için gereken alıştırmalar da hali hazırda işler durumda. Ancak tekno-sosyolog Zeynep Tüfekçi'nin geçtiğimiz Eylül'de yaptığı konuşmada açığa çıkardıklarının prime-time haberlerine konu olmaması ya da Fransız Devrimi'nin spontan bir yeniden-canlandırmasına yol açmaması da şaşırtmadı. Tüfekçi konuşmasında, geleneksel fiziki ticaretin kitlelerini *toptan* hedef almak üzere geliştirilmiş “ikna edici mimari”sinin, “hedef alma, çıkarım yapma, anlama ve her bir bireyin zayıflıklarını belirleyerek ona göre uygulama”ya nasıl dönüştüğünün ürpertici bir resmini çiziyordu. (Devamı)

(1-800) - REVO

Ekim Devrimi'nden tam 100 yıl sonra, şu anki gidişatı kim açıklayabilir? Medyada ve yüksek profilli uluslararası etkinliklerde, (daha önceki) geleceğin ufkunu ana hatlarıyla çizecek bugünün (Alternatif)felsefecileri kimler olacak? Akla tek bir kelime geliyor: "girişimciler". [...] "Devrim" kelimesini sıklıkla kullanıyor olacaklar. ([Devamı](#))

(14) AY TOPLULUĞU

Bu seferki Birmingham Ay Topluluğu kimlerden oluşacak? Yine girişimciler. Kendileri insanlarla kitaplar ya da makalelerden çok, röportajlar ve TED tipi kısa konuşmalar aracılığıyla münhasıran iletişim kuruyor olsalar da, girişimciler hâlâ kitap okuyor; örneğin yakın zamanda Bill Gates özellikle AI konusunda Nick Boström'ün *Superintelligence* kitabını tavsiye etti. [...] Ekonomik kaygılardan çok (ağırlıklı olarak) felsefi ve bilimsel yaklaşımı nedeniyle, Boström'ün başlığını ideolojik kökeni açısından reddetme eğilimi kaçınılmaz; kendisi, halk sağlığı, beslenme ve eğitim alanlarında daha fazla iyileştirilecek noktanın kalmadığı ve mümkün olan en üst mükemmelliğe ulaşılmış (muhtemelen *optimizasyon* olarak görülen) bir dünyada ("en fakir ülkeler dışındaki") yaşamakta. [...] Bu perspektifte devrim ancak bir "zekâ devrimi" olabilir. ([Devamı](#))

(1-4) DEVRİMLERİ SAYMAK

Şu anda olup bitenin Dördüncü Endüstriyel Devrim olarak kabul edilmesi gerektiği fikri birçok kişi tarafından müjdeleniyor ve bu noktada ekonomist, Dünya Ekonomik Forumu kurucusu ve yönetim kurulu başkanı Klaus Schwab iyi bir örnek olabilir. Uluslararası Özel-Kamusal İşbirliği Organizasyonu olarak tanımlanan DEF, en çok İsviçre'nin kayak merkezi Davos'ta her yıl gerçekleştirilen gösterişli toplantılarıyla tanınıyor. Esasen özel felsefi münazaraların gerçekleştirildiği bir "kontrollü ortam" olan Davos'ta, süper zenginler ve süper güçlüler yılda bir kez birbirleriyle, gazetecilerle ve bir iki uzmanla haşır neşir olup, dünyayı yönetmeye dair yaşadıkları sorunlar hakkındaki güncel düşüncelerini özetleyip, fikir alış veriş yapıyorlar. [...] Schwab ve yetkililere yani "Davos insanları"na göre, bu devrim "Endüstriyel Devrim" olarak yorumlanıyor ve en büyük katkısı yeni teknolojiler değil, *var olanı birleştirme ve geliştirmeye yönelik yeni bir yol* olacak; "yeni ekonomi" alanında gerçekleşecek. ([Devamı](#))

(15) ÖNCE/SONRA

Bir önceki *yeni endüstri devrimi* ilan edildiğinde – sadece 15 yıl önce – Richard Florida'nın 2000ler başındaki "Yaratıcı Sınıf" hakkındaki meşhur sözleri gerçek anlamıyla taşlara kazanmıştı. Bugün Yapay Zekâ'nın ortaya çıkışının tam bir Endüstriyel Devrim olduğu iddia edildiğinde bu tamamen alakasız kalıyor çünkü gücün şu anki reenkarnasyonu artık Floridalara ya da benzer kuramcılara ihtiyaç duymuyor. [...] Florida'nın "Yaratıcı Sınıf" konseptini ileri sürüşüne paralel olarak 2003 yılında *mülksüzleştirme yoluyla birikim* terimini ortaya atan David Harvey bir anlamda, kentsel gelişimde *yaratıcı* yaklaşımın yükselişini, gerçekleşmeden 15 yıl önce duyuruyordu. [...] Kapitalizmin güncel evresi "anti-elitist" olarak görülmek istiyor ve "teorisiz" seçeneğiyle sunuluyor. ([Devamı](#))

(110-200) LİMONATA OKYANUSLARI

Dünya Ekonomik Forumu gittikçe artan bir netlikle Evrensel Temel Gelir fikrini savunmaya dönecek... Ancak eşitsizlik artık *asıl planda olmayıp sonradan akla gelen* bir ayrıntı ve çağdaşlığın önerebileceğinin en iyisi opsiyon, şirket ve devlet bloğunun halka şu ya da bu ETG program aracılığıyla asgari geçim düzeyini sağlayacağı umidi. ETG hikâyesi şu anki koşullarda nasıl bir yön çizecek? [...] Ütopyacı talebin tek olasılığı, şu anda imkânsız, gerçek dışı, namevcut görüneni talep etme hünerinde saklı; "Sert, müsamahasız/kemer sıkı AI" bugün mümkün olanı katıp karıştırmaktan, zaten orada, ortada olanı sonsuz defa tekrarlayıp

yeniden düzenlemekten ibaret. [...] Wolfgang Streeck'e göre, feodalizm benzeri bir düzene yönelim hiç de uzak bir değil. ([Devamı](#))

(-10 X 200) ÇAPRAZ SAPMA

Günümüzden 10, 60, 200 yıl sonra bu durum neye evrilebilir? Toplumun gelecekte şü anki -bağış olarak-ETG mefhumuyla neye benzeyeceği hakkında son dönemdeki en ilginç tasavvurlardan biri deneyimli zaman gezgini yazar Bruce Sterling'ten geldi. Bu yılki SXSW konferansında, geleceğin toplumsal paradigmaları olarak "post-work" ekonomi ve ETG'nin ortaya çıkaracağı açmazlara dair kehanetlerini açıkladı. Öte yandan, bu derece tezat senaryoların ana hatlarını çizdiği tüm olasılıklara "aklımızın ermesi" ve bunlar üzerine düşünmek nasıl mümkün olabilir? ([Devamı](#))

(100 X 100 – DEVRİM)

Ekim Devrimi'nden bu yana geçen 100 yılın ardından "devrim" kelimesi hâlâ sıklıkla dillendiriliyor. Neredeyse sadece telekomünikasyon ürünleriyle ilgili olsa da, şimdinin *beklentisini* "tinsel devrim", "endüstriyel devrim", "zekâ devrimi", "imâl edilmiş devrim" ve "sıkıcı devrim" olarak tarif etmek için de kullanılıyor. Ama ortaya çıktığı üzere bu devrim pek tinsel değil, kuşkuyla biçimde *zeki* ve çok post-post-endüstriyel; büyük ihtimalle gerçekten de "imâl edilmiş" ve az çok "sıkıcı" ama kelimenin yeni anlamıyla. Öyleyse nedir bu? Hemen herkes Ekim Devrimi gibi "tarihsel" bir devrimi ne bugün ne de gelecekte pek olası görmüyor. Eski mecazı kullanacak olursak, Eylül 1917 perspektifinden Ekim Devrimi ne kadar mümkün görünüyordu? *İhtimaller* nelerdi? ([Devamı](#))

(-72)

Bugün, yarına dair en iyi umut, bugünün biraz daha iyi ve biraz daha kötü olmayan bir yorumu, sunumu olmasından ibaret. Sürekli olarak bütün zaman "gerçek zaman" kavramında toplanırken ve geçmiş devamlı yeniden-düzenlenirken, gelecek kategorisinin sahipliği kaybediliyor. Bütün tarih artık paralel akıyor ve biz bir kez daha 2. Dünya Savaşı'nı kimin kazanacağını bilmiyoruz. Bütün bunlar kayıp gelecekle ilgili olmalı; Franco "Bifo" Berardi'nin söylediği gibi, bütün 20.yy. akımları, liberalizmden sosyal demokrasiye, komünizmden anarşizme, aynı kesinliği taşıyordu "şimdinin karanlığına aldırmaksızın, gelecek aydınlık olacak." ([Devamı](#))

(10 X 10)

Geleceęi müdahaleye kapalı ama yine de açık uçlu tahayyül etmekle, kaçınılmaz, karşı koyulmaz, onulmaz distopik bir varış noktası olarak görmek oldukça farklı şeyler. Gelecek ne kadar uzun süre geçersiz kılınırsa o kadar fazla faşizm getirecektir denebilir mi? [...] Boris Buden'in 2017'nin sonunda benzer distopik bir ufuk görüp geleceği şimdiki zaman faşizminin yükseldiği yer olarak tanımladığında saptadığı gibi, bu kültürel "beklenti ve dikkat" in nasıl kurulduğu, neye karşı hassasiyet taşıdığıyla ilgili.[...] Her tür duvarı aşmayı beceren, tabandan gelen coşkulu *hacker* figürü yerini, kendisi aynı duvarların *öteki tarafında* konumlanmış olması gereken müstehzi "leaker/sızdıran" figürüne bıraktı. ([Devamı](#))